

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

प्रथम वर्ष कला

मराठी अभ्यासक्रम
(प्रथम व द्वितीय सत्र)
जून २००९ पासून

मराठी सामान्यस्तर १
वाङ्मय प्रकारांचा अभ्यास :
प्रथम सत्र - कथा
द्वितीय सत्र - कविता

मराठी सामान्यस्तर १ (पर्यायी अभ्यासक्रम)
उपयोजित मराठी - भाषिक कौशल्ये व लेखन कौशल्ये
(प्रथम व द्वितीय सत्र)

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
प्रथम वर्ष कला - मराठी अभ्यासक्रम
जून २००९ पासून

सामान्यस्तर १ (जी-१) वाड्.मय प्रकाराचा अभ्यास

सूचना:- १. जून २००९ पासून प्रथम वर्ष कला या वर्गासाठी सत्र पध्दतीचा स्वीकार केलेला आहे.

२. प्रत्येक सत्रात १० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील तर ४० गुणांची बाह्य परीक्षा असेल
वाड्.मय प्रकार - कथा

प्रथम सत्र - वाड्.मय प्रकार - कथा

नेमलेले पुस्तक- **कथा विश्व**, संपादक प्रा.एल.जी.सोनवणे, प्रशांत पब्लिकेशन जळगाव

- अ) अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे:- तासिका १२
१. कथा म्हणजे काय?
 २. इतर वाड्.मय प्रकारांपेक्षा कथेचे वेगळेपण
 ३. कथेचे घटक : कथानक, व्यक्तिचित्रण, प्रसंग वर्णन, संघर्ष, वातावरण निर्मिती, निवेदन शैली, भाषा इ.
 ४. कथेचे प्रमुख प्रकार : स्वरूप व वैशिष्ट्ये
 ५. मराठी कथेतील प्रमुख स्थित्यंतरे

- ब) घटक विश्लेषण : तासिका ३३
- १ 'कथाविश्व' या संग्रहातील कथांचे स्वरूप विशेष
 - २ 'कथाविश्व' या संग्रहातील कथांमधील सामाजिक जाणिवा
 - ३ 'कथाविश्व' या संग्रहातील कथांमधील स्त्री-पुरुष व्यक्तिरेखा
 - ४ 'कथाविश्व' या संग्रहातील कथांची निवेदन पध्दती-भाषाशैली
 - ५ 'कथाविश्व' या संग्रहातील कथांचे वाड्मयीन मूल्यमापन
 - ६ 'कथाविश्व' या संग्रहातील कथांमधील मूल्य संस्कार

एकुण तासिका ४५

- क) संदर्भ ग्रंथ:-
१. कथामाला (प्रस्तावना) संपादक डॉ.र.ना.वरखेडे, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ नागपूर ९२
 २. मराठी कथा उद्गम आणि विकास : इंदुमती शेवडे, सोमय्या प्रकाशन, मुंबई
 ३. चोरघडे यांची कथा : वामन चोरघडे, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे १९८५
 ४. कबंध : रत्नाकर मतकरी, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, २००५
 ५. सत्याचा स्पर्श : विजया दीक्षित, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर १९९०
 ६. गुडदाणी : योगीराज वाघमारे, अजब पुस्तकालय कोल्हापूर, १९८३
 ७. कूड : अशोक कोळी, स्वरूप प्रकाशन औरंगाबाद, २००३
 ८. दलित कथा उद्गम आणि विकास: प्रकाश खरात, सुगावा प्रकाशन, पुणे
 ९. लेणी : डॉ.गंगाधर पानतावणे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

१०. महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका (विज्ञान कथा विशेषांक) : ऑक्टोबर ते डिसेंबर २००६

११. दलित कथा निर्मिती आणि समीक्षा : डॉ.छाया निकम

द्वितीय सत्र : वाङ्मय प्रकार - कविता

नेमलेले पुस्तक- **खान्देशची काव्यधारा**, संपादक प्रा.एल.जी.सोनवणे, प्रशांत पब्लिकेशन जळगाव

अ) अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्टे :

तासिका १२

१. काव्य म्हणजे काय?

२. कवितेचे घटक : शब्द, नाद, अलंकार, वृत्त, प्रतिमा, प्रतीक इ.

३. कवितेचे मुख्य प्रकार : स्वरूप व वैशिष्ट्ये

४. कवितेचे रसग्रहण आणि मूल्यमापन

५. मराठी कवितेतील प्रमुख स्थित्यंतरे

ब) कविता घटक विश्लेषण-

* बहिणाबाई चौधरी

तासिका ११

१. बहिणाबाईची काव्यविषयक भूमिका मांडणारी कविता

२. बहिणाबाईच्या जीवनविषयक कविता

३. बहिणाबाईच्या निसर्गदर्शन व कृषि जीवनाचा वेध घेणाऱ्या कविता

४. बहिणाबाईच्या तत्त्वचिंतनपर कविता

५. बहिणाबाईच्या काव्यातील भाषा सौंदर्य

* पुरुषोत्तम पाटील

तासिका ११

१. पुरुषोत्तम पाटील यांची प्रेमकविता

२. पुरुषोत्तम पाटील यांची सामाजिक कविता

३. पुरुषोत्तम पाटील यांच्या कवितेतील तत्त्वचिंतन

४. पुरुषोत्तम पाटील यांच्या कवितेतील भाषा सौंदर्य

* त्र्यंबक सपकाळे

तासिका ११

१. दलित कवितेतील त्र्यंबक सपकाळे यांची कविता

२. त्र्यंबक सपकाळे यांच्या कवितेतील वेदना

३. त्र्यंबक सपकाळे यांच्या कवितेतील विद्रोह

४. त्र्यंबक सपकाळे यांच्या कवितेतील प्रतिमा

५. त्र्यंबक सपकाळे यांच्या कवितेतील भाषा सौंदर्य

एकुण तासिका ४५

क) संदर्भ ग्रंथ

१. काव्य रत्नावली (प्रस्तावना) : संपादक डॉ.र.ना.वरखेडे, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ, नागपूर.

२. मराठी कविता स्वरूप आणि विवेचन : निशिकांत ठकार

३. बहिणाबाईची गाणी : बहिणाबाई चौधरी, सुचित्रा प्रकाशन, मुंबई

४. भूमिकन्या बहिणाबाई चौधरी एक चिंतन : स्नेहलता चौधरी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे

५. बहिणाबाई चौधरी (काव्यास्वाद): इंद्रजित भालेराव, प्रतिभास प्रकाशन, परभणी

६. बहिणाबाईची गाणी : एक अभ्यास : प्रमिला भिरूड, व्यंकटेश प्रकाशन, जळगाव

७. तळ्यातल्या साउल्या : पुरुषोत्तम पाटील, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
८. परिदान : पुरुषोत्तम पाटील, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
९. निवड ललित शिफारस : (लेख तळ्यातल्या साउल्या: द.भि.कुलकर्णी) मॅजेस्टिक प्रकाशन मुंबई.
१०. ललित दिवाळी २००३ : (लेख पुरुषोत्तम पाटील : व्यक्ती व कवी - विजया राजाध्यक्ष)
११. सुरंग : त्र्यंबक सपकाळे
१२. ब्रोकन मेन : त्र्यंबक सपकाळे
१३. दलित साहित्य : एक आकलन : प्रा.बाळकृष्ण कवठेकर, अजब पुस्तकालय कोल्हापूर
१४. दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह : प्रा.भालचंद्र फडके, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे
१५. लेणी - डॉ.गंगाधर पानतावणे, प्रतिमा प्रकाशन पुणे
१६. दलित कविता - म.सु.पाटील
१७. दलित कविता : एक दर्शन : ललिता कुंभोजकर
१८. विद्रोही कविता - संपादक केशव मेश्राम
१९. दलित साहित्य : उद्गम आणि विकास -योगेंद्र मेश्राम
२०. वेध तळ्यातल्या साउल्यांचा : संपादक प्रा.कैलास सार्वेकर

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
प्रथम वर्ष कला - मराठी अभ्यासक्रम
जून २००९ पासून
सामान्यस्तर (जी-१) वाङ्.मय प्रकारांचा अभ्यास
प्रथम सत्र

नेमलेले पुस्तक - कथा विश्व (कथा)		
वेळ २ तास		एकुण गुण ४०
सूचना :-	१. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत	
प्रश्न १ ला	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न २ रा	पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (पाच पैकी तीन)	१२
प्रश्न ३ रा	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१२

द्वितीय सत्र

नेमलेले पुस्तक - खान्देशची काव्यधारा (कविता)		
वेळ २ तास		गुण ४०
प्रश्न १ ला	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न २ रा	पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (पाच पैकी तीन)	१२
प्रश्न ३ रा अ)	पुढीलपैकी कोणत्याही एका कवितेचे रसग्रहण लिहा. (तीन पैकी एक)	०६
ब)	पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर टीप लिहा. (दोन पैकी एक)	०६

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
प्रथम वर्ष कला - मराठी अभ्यासक्रम
जून २००९ पासून
सामान्यस्तर (जी-१) उपयोजित मराठी : पर्यायी अभ्यासक्रम

- अ) अध्ययन अध्यापनाचे उद्दिष्ट्ये
१. भाषिक कौशल्ये आत्मसात करणे, भाषिक कौशल्याचे विविध अविष्कार समजावून घेणे व उपयोजन करणे.
 २. भाषिक व्यवहाराची नवनवी क्षेत्रे, प्रसार माध्यमे यांचे स्वरूप अभ्यासणे; त्यासाठी आवश्यक संज्ञापन कौशल्ये आत्मसात करणे व उपयोजन करणे.
 ३. मराठीचा कार्यालयीन, व्यावसायिक व माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्रात होणारा वापर, गरज व स्वरूप विशेषांची माहिती करून घेणे.

ब) घटक विश्लेषण

प्रथम सत्र

- * भाषिक कौशल्ये.
१. निबंध लेखन स्वरूप, प्रकार व उपयोजन
 - १.१ निबंध लेखन स्वरूप
 - १.२ निबंध लेखनाचे प्रकार - (वैचारिक निबंध, वर्णनात्मक निबंध, कल्पनात्मक निबंध, आत्मकथानात्मक निबंध, चरित्रात्मक निबंध, ललित निबंध)
 - २ अ सारांश लेखन : तंत्र, स्वरूप व उपयोजन
 - २.अ १ सारांशलेखनाचे प्रयोजन व महत्व
 - २.अ २ सारांशलेखनाचे तंत्र (१/३ शब्दात लेखन व उचित शीर्षक)
 - २.अ ३ प्रत्यक्ष उतान्याच्या आधारे सारांश लेखनाचे उपयोजन
 - २ ब उतान्याचे आकलन : स्वरूप व उपयोजन
 - २.ब १ उतान्याचे आकलन तंत्र
 - २.ब २ उतान्याचे वाचन-मनन, आशयाचे आकलन
 - २.ब ३ उतान्यावरील प्रश्नोत्तराचे उपयोजन
- * संवाद कौशल्ये
- ३ संवाद कौशल्ये : स्वरूप व प्रकार
 - ३.१ संवाद म्हणजे काय?

- ३.२ संवादाचे मूल घटक
 - ३.३ संवादाचे प्रकार : भाषण, वादविवाद, परिसंवाद, मुलाखत
 - ३.४ भाषण : स्वरूप व तंत्र
 - ३.५ भाषणाचे प्रकार
 - ३.६ सभेतील भाषण व आकाशवाणीवरील भाषण
- ४ मुलाखतलेखन : तंत्र व स्वरूप
- ४.१ मुलाखतीचे महत्व
 - ४.२ मुलाखतीचे घटक
 - ४.३ प्रसारमाध्यमांनुसार मुलाखतीचे स्वरूप
 - ४.४ मुलाखतीचे प्रकार
 - ४.५ मुलाखतलेखन उपयोजन

द्वितीय सत्र

- * लेखन कौशल्ये
- ५ पत्रलेखन : व्यक्तिगत व कार्यालयीन : तंत्र व उपयोजन
- ५.१ व्यक्तिगत पत्रव्यवहार : कौटुंबिक, प्रासंगिक, सांस्कृतिक पत्रलेखन : तंत्र व उपयोजन
 - ५.२ कार्यालयीन व व्यावसायिक पत्रव्यवहार : तंत्र व उपयोजन
 - ५.३ अभिनंदनपर पत्र, आभार पत्र, निमंत्रण पत्र, मागणी पत्र, स्मरण पत्र, अर्जलेखन
 - ५.४ वृत्तपत्रासाठी पत्रलेखन : वाचकांची पत्रे - उपयोजन
 - ५.५ विविध कार्यक्रमांच्या पत्रिकेचे उपयोजन
 - ५.६ प्रमाणपत्र लेखन : तंत्र, स्वरूप व उपयोजन
- ६ प्रसार माध्यमांसाठी जाहिरात लेखन : तंत्र स्वरूप व उपयोजन
- ६.१ जाहिरातीचे घटक व मांडणी
 - ६.२ प्रसार माध्यमांचे स्वरूप व प्रकार
 - ६.३ प्रसार माध्यमांसाठी जाहिरात : उपयोजन
 - ६.३.१ वृत्तपत्रासाठी जाहिरात लेखन
 - ६.३.२ आकाशवाणीसाठी जाहिरात लेखन
 - ६.३.३ दूरचित्रवाणीसाठी जाहिरात लेखन
७. मराठी शुध्दलेखनाचे नियम व विरामचिन्हांचे उपयोजन
- ७.१ शुध्दलेखनाची उपयुक्तता

- ७.२ शुद्धलेखनाचे नियम (मराठी साहित्य महामंडळाने तयार केलेले)
- ७.३ शुद्धलेखनाचे उपयोजन
- ७.४ विरामचिन्हांचे स्वरूप, प्रकार व महत्व
- ७.५ विरामचिन्हांचे उपयोजन

८. संगणक परिचय आणि क्षेत्रीय परिभाषेचे उपयोजन

- ८.१ संगणकाची तोंड ओळख
- ८.२ संगणक संज्ञांचा स्थूल परिचय
- ८.३ परिभाषा म्हणजे काय? परिभाषेची आवश्यकता
- ८.४ शासन व अन्य क्षेत्रातील उपयुक्त पारिभाषिक शब्दांचे उपयोजन

संदर्भ ग्रंथ:-

- १. निबंधशास्त्र व कला : प्र.न.जोशी, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी
- २. वाङ्मयीन निबंधलेखन स्वरूप व साधने : रा.ग.जाधव, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
- ३. व्यावहारिक मराठी : ल.रा.नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
- ४. व्यावहारिक मराठी: प्रकाश परब, मिथुन प्रकाशन, मुंबई
- ५. व्यावहारिक मराठी: सं.द.दि.पुंडे, डॉ.कल्याण काळे, निराली प्रकाशन पुणे
- ६. उपयोजित मराठी : सं.डॉ.र.ना.वरखेडे, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ, नागपूर
- ७. निबंधाची शाळा : अ.न.पेडणेकर, अभिनय प्रकाशन, मुंबई
- ८. व्यावहारिक मराठी : पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे
- ९. वस्तुनिष्ठ आकलन आणि उपयोजित मराठी : प्रा.नरेंद्र मारवाडे, कैलास पब्लिकेशन, औरंगाबाद
- १०. सुगम मराठी व्याकरण - लेखन : मो.रा.वाळंबे, नितीन प्रकाशन पुणे
- ११. व्यावहारिक मराठी : सं.स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
- १२. कार्यालयीन पत्रलेखन : मोहन पोतदार
- १३. व्यावहारिक मराठी : संभाजी मोकाशी, रंजना नेमाडे, शेतकरी साहित्य
- १४. व्यावहारिक मराठी : डॉ.लिला गोविलकर
- १५. संगणक : विवेक मेहेत्रे
- १६. इंटरनेट तुमचा नवा दोस्त : विवेक मेहेत्रे
- १७. इटीएच बुकलेट : विजय भटकर
- १८. संगणक परिचय : डॉ.गोरे, डॉ.कोल्हारकर, पिंपळापुरे पब्लिशर्स नागपूर
- १९. संगणक परिचय : प्रा.राजशेखर येळीकर, निराली प्रकाशन
- २०. मराठी लेखन दर्शन : चंद्रहास जोशी, मेहता पब्लिशिंग हाऊस पुणे

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
प्रथम वर्ष कला - मराठी अभ्यासक्रम
जून २००९ पासून
सामान्यस्तर (जी-१) उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)
प्रथम सत्र

वेळ २ तास		एकुण गुण ४०
सूचना :-	१. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत	
प्रश्न १ ला	पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर ४०० शब्दांपर्यंत निबंध लिहा (चार पैकी एक)	१२
प्रश्न २ रा अ)	पुढील उतान्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा. किंवा १/३ शब्दात सारांश लेखन करा व उचित शीर्षक द्या.	०८
ब)	संवाद कौशल्यावर उपयोजनात्मक प्रश्न	०८
प्रश्न ३ रा अ)	मुलाखत तंत्रावर आधारित प्रश्न	०६
ब)	मुलाखत लेखनावर उपयोजनात्मक प्रश्न	०६

द्वितीय सत्र

सूचना :-	१. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत	
वेळ २ तास		गुण ४०
प्रश्न १ ला	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा (चार पैकी दोन) (पत्र लेखनाच्या विविध प्रकारांवर उपयोजनात्मक प्रश्न)	१२
प्रश्न २ रा	पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (तीन पैकी दोन) (जाहिरात लेखनावर उपयोजनात्मक प्रश्न)	१२
प्रश्न ३ रा अ)	पुढील उतारा शुध्द करून लिहा	०४
ब)	योग्य विरामचिन्हांचा वापर करून उतारा पुन्हा लिहा	०४
क)	संगणक परिचयावर आधारित प्रश्न	०४
ड)	शासन व अन्य क्षेत्रातील पारिभाषिक संज्ञा.	०४

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मराठी अभ्यासक्रम

वर्ग	जुना अभ्यासक्रम	नवा अभ्यासक्रम जुन २००९ पासुन
प्रथम वर्ष कला	मराठी सामान्यस्तर १ (जी १) वाङ्.मय प्रकारांचा अभ्यास वाङ्मयप्रकार - कथा आणि कविता १. कथा विश्व संपा.प्रा.एल.जी.सोनवणे २. खान्देशची काव्यधारा संपा.प्रा.एल.जी.सोनवणे	मराठी सामान्यस्तर १ (जी १) वाङ्.मय प्रकारांचा अभ्यास प्रथम सत्र -वाङ्मयप्रकार - कथा १. कथा विश्व संपा.प्रा.एल.जी.सोनवणे द्वितीय सत्र -वाङ्मयप्रकार-कविता १. खान्देशची काव्यधारा संपा.प्रा.एल.जी.सोनवणे
	उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम)	उपयोजित मराठी (पर्यायी अभ्यासक्रम) प्रथम व द्वितीय सत्र

प्रा.एल.जी.सोनवणे
अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ,